

Adenomy hypofýzy z pohledu internisty

Jana Ježková, Tomáš Brutvan

3. interní klinika 1. LF UK a VFN, Praha

Hypofyzární adenomy jsou nejčastější tumory selární oblasti. Nejčastějším typem adenomu jsou prolaktinomy, následují klinicky afunkční adenomy, akromegalie (STH produkující adenomy) a Cushingova choroba (ACTH produkující adenomy). Výjimečně se vyskytují tyreotropinomy (TSH produkující adenomy) a funkční gonadotropinomy. Stanovení správné diagnózy je založeno na manifestaci klinických příznaků, zhodnocení výsledků laboratorních vyšetření včetně dynamických testů a nálezů zobrazovacích vyšetření – nejčastěji magnetické rezonance mozku. Léčba hypofyzárních adenomů je často komplexní a využívá kombinace více léčebných postupů: neurochirurgické, medikamentózní a radiační léčby. Ve většině případů je metodou volby neurochirurgická operace. Výjimkou jsou prolaktinomy, u kterých je primární léčbou medikamentózní léčba dopaminergními agonisty.

Klíčová slova: hypofyzární adenom, prolaktinom, akromegalie, Cushingova choroba, hypopituitarismus.

Pituitary adenomas from the internist's perspective

Pituitary adenomas are the most common tumours of the sellar region. Prolactinomas are the most common type, followed by clinically non-functioning pituitary adenomas, acromegaly (Growth-Hormone secreting pituitary adenoma) and Cushing's disease (ACTH-secreting pituitary adenoma). Thyrotropinomas (TSH-secreting pituitary adenoma) and functional gonadotropinomas are rare. The correct diagnosis is based on the manifestation of clinical symptoms, evaluation of laboratory test results including dynamic tests, and imaging findings – most commonly Magnetic Resonance Imaging. Treatment of pituitary adenomas is often complex and involves a combination of treatment modalities: neurosurgery, medical therapy and radiotherapy. In most cases, neurosurgery is the treatment of choice. The exception is prolactinomas, for which the primary treatment is medical therapy with dopaminergic agonists.

Key words: pituitary adenoma, prolactinoma, acromegaly, Cushing's disease, hypopituitarismus.

Jak časté jsou adenomy hypofýzy a jak se rozdělují?

Hypofyzární adenomy tvoří 10–15 % všech nádorů CNS, což je řadí na třetí místo (1). Na základě analýzy dat z autopsií a radiologických studií je prevalence hypofyzárních adenomů udávána 16,7 % (2). Většina zahrnutých hypofyzárních adenomů je bez klinické manifestace. V epidemiologických studiích hodnotících výskyt klinicky manifestních hypofyzárních adenomů je zjištěná prevalence výrazně nižší, a sice 78–94 případů/100 tis obyvatel (3, 4). Nejčastěji se jedná se o pomalu rostoucí tumory, agresivní chování je zjištěno maximálně v 15 %, karcinomy hypofýzy jsou vzácné.

Existuje více klasifikací hypofyzárních adenomů hodnotících různá hlediska. Při dělení podle velikosti se rozlišují na mikroadenomy

(< 1 cm) a makroadenomy (> 1 cm). Podle hormonální aktivity pak hormonálně funkční a hormonálně afunkční adenomy. Z endokrino-logického hlediska jsou při hodnocení hormonální aktivity u klinicky manifestních adenomů hypofýzy nejčastějším typem prolaktinomy, následují klinicky afunkční adenomy, méně časté jsou akromegalie (STH produkující adenomy) a Cushingova choroba (ACTH produkující adenomy), vzácné jsou tyreotropinomy (TSH produkující adenomy) a funkční gonadotropinomy (3, 4).

Jaké jsou klinické projevy hypofyzárních adenomů?

Hormonálně funkční hypofyzární adenomy se klinicky projevují příznaky souvisejícími s nadprodukcí příslušného hypofyzárního hormonu.